

STADSHOLMEN

KRONAN 5

Fjällgatan 30-36, Sista Styverns trappor 1-5, Stigbergsgatan 33

SÖDERMALM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

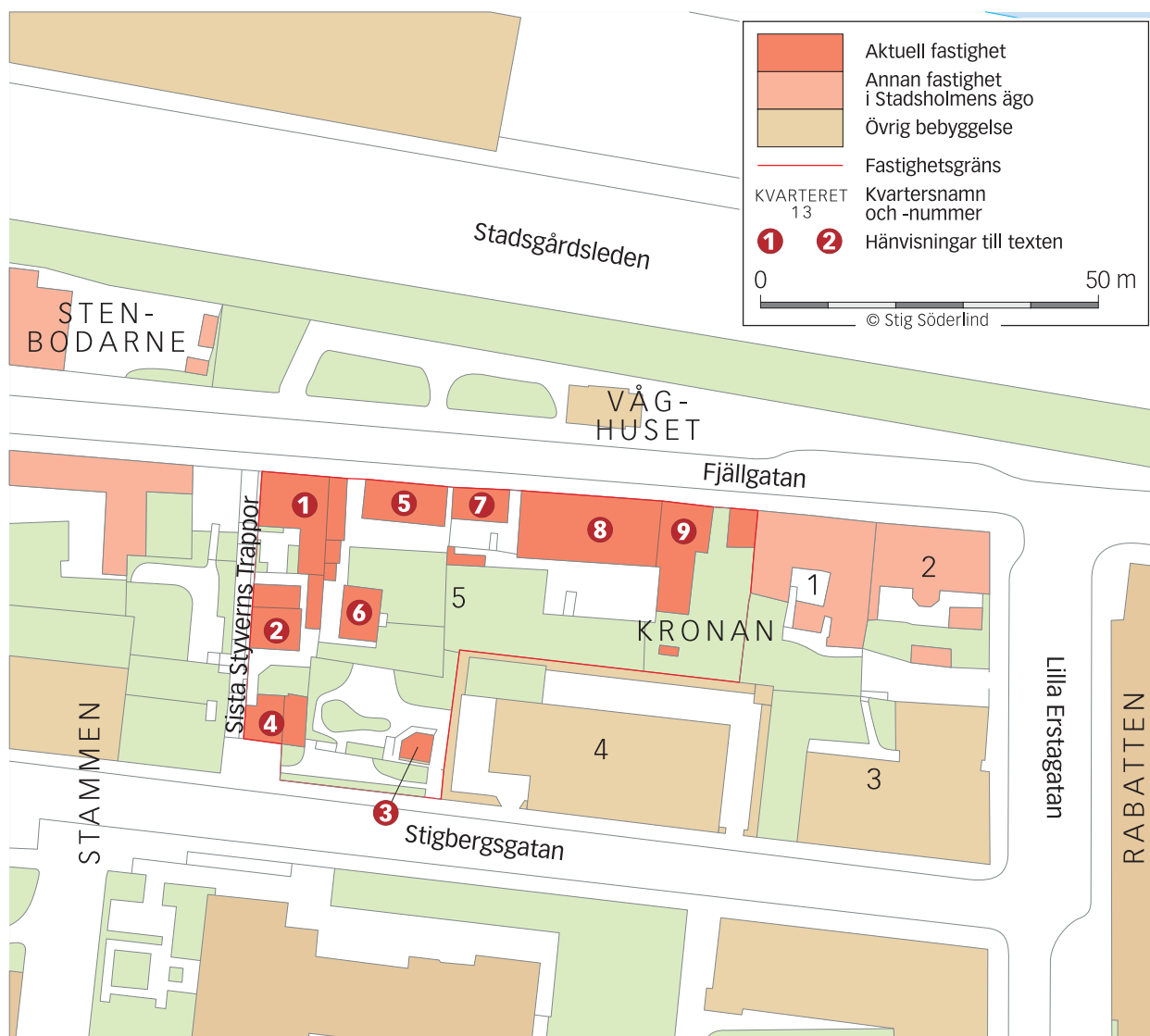
Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- ❶ FJÄLLGATAN 30, STENHUS FRÅN 1750-TALET
- ❷ SISTA STYVERNS TRAPPOR 3, STENHUS FRÅN 1750-TALET
- ❸ STIGBERGSGATAN 33, TRÄHUS FRÅN 1760-TALET
- ❹ SISTA STYVERNS TRAPPOR 5, TRÄHUS UPPFÖRT PÅ PLATSEN UNDER TIDIGT 1800-TAL
- ❺ FJÄLLGATAN 32 A, TRÄHUS FRÅN 1720-TALET
- ❻ FJÄLLGATAN 32 B, STENHUS FRÅN 1830-TALET
- ❼ TVÄTTSTUGA, STENHUS, OKLART ÅRTAL
- ❽ FJÄLLGATAN 34, STENHUS FRÅN 1720-TALET
- ❾ FJÄLLGATAN 36 A-B TRÄHUS FRÅN 1720-1730-TALET

FJÄLLGATAN 1907 MED VY MOT VÄSTER. FOTO: OSCAR HEIMER. SSME29532.

Inom fastigheten Kronan 5 finns fyra äldre tomter som bebyggdes med gathus i sten och trä under 1700-talets första halva, samt några gårdshus från tidigt 1800-tal. De småskaliga husen vittnar om bostadsförhållanden för lägre stadstjänstemän, sjöfolk och hantverkare, som skapade småborgerliga idyller med grönskande, terrasserade trädgårdstomter och pyntade lusthus.

Fastigheten ger en god bild av hur Stockholms malmar såg ut före industrialiseringen och den stora utbyggnaden i slutet av 1800-talet. Den har dessutom stor betydelse för stadsbilden med sin framträdande placering och utsikt över Strömmen.

Byggnaderna är mycket välbevarade med bibehållna volymer. Sedan 1700-talet har endast Fjällgatan 34 byggts på med en våning och Fjällgatan 32 försågs under 1800-talets första halva med tidsenlig dekorativ panel och ett nytt gårdshus. Invändigt har det genomförts få ändringar av planlösningarna, på flera håll i byggnaderna finns bevarade eldstäder och snickerier, till exempel dörrar med foder och karaktäristiska beslag från 1700-talet samt ett dekorativt målat tak.

Fastigheten Kronan 5 är blåvärderad enligt Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Det innebär att den har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Under 1600-talet fanns på den norra och branta sidan av nuvarande Fjällgatan stora tomter som bland annat utnyttjades till trädgårdssodlingar. Tomterna på södra sidan av gatan var mindre och bebyggda mestadels med trähus. Närheten till vattnet gjorde att många av de boende var verksamma inom sjöfarten eller arbetade vid något av skeppsvarven. En brand ödelade större delen av bebyggelsen i Katarina församling 1723. På Fjällgatans sydsida byggdes, pre-

FASTIGHETEN KRONAN 5 BESTÅR AV FLERA ÄLDRE SAMMANSLAGNA TOMTER. HÄR MED VY FRÅN VÄSTER. UNDER 1900-TALET HAR FLERA BETYDANDE STOCKHOLMSPERSONLIGHETER BOTT INOM FASTIGHETEN, BLAND ANNAT ANNA LINDHAGEN OCH PER ANDERS FÅGELSTRÖM. FOTO: J. MALMBERG

cis som före branden, timmerhus, och på de terrasserade bergstomterna norrut anlades trädgårdstäppor. Genom myndigheternas förbud mot trähusbyggande senare under 1700-talet uppfördes fler och fler stenhushus. De flesta bevarade bostadshusen av trä kan därför dateras till det tidiga 1700-talet.

Under 1800-talet kompletterades Fjällgatans låga bebyggelse med några flervåningshus. Då Stadsgården sprängdes fram under århundradets senare del försvann flera hus vid Fjällgatans norra sida och sammanhanget med hamnen förlorades. År 1907 byggdes Stadsgårdshissen för hamnarbetarna och ungefär samtidigt sprängdes för Katarinavägen och Renstiernas gata vilket medförde att Fjällgatan bröts och delades i två. Den västra delen heter numera Mäster Mikael's gata.

Fjällgatan har idag en unik gatubild med välbevarad trä- och stenhushusbebyggelse från 1700- och 1800-talen. Väster om Lilla Erstagatan har inga kompletteringar eller påbyggnader av husen skett under 1900-talet. De grönskande trädgårdarna på sluttningarna är också en viktig del av miljön. Redan 1913 motionerade

Anna Lindhagen, ledamot av stadsfullmäktige, om att området skulle bli ett kulturresevat och räddas åt eftervärlden. Beslutet kom dock att dröja till 1956.

Fastigheten Kronan 5

Fastigheten Kronan 5 består av fyra äldre tomter mellan Stigbergsgatan och Fjällgatan placerade i ett brant sluttande parti som börjar vid Sista styverns trappor och fortsätter österut mot Ersta. De flesta tomterna är terrasserade i flera nivåer. Nedan är Fjällgatan 30-36, Sista Styverns trappor 1-5 och Stigbergsgatan 33 redovisade under den äldre fastighetsbeteckningen för att förenkla dess historik.

FD JUSTITIA 11

Fjällgatan 30, Sista Styverns trappor 1-5, Stigbergsgatan 33 (nummer 1-4 på kartan)

HISTORIK

Anders Bergs nybyggda tomt

År 1730 beskrivs tomten som handelsman Karlstens ödetomt, 25 år senare var den fortfarande obebyggd

FÖNSTERPANEL I FJÄLLGATAN 34. FOTO: J. MALMBERG

och under handelsman Wolter Petterssons ägo. År 1757 inköptes fastigheten av tröjvävaren Anders Berg som redan ägde grannfastigheten, Fjällgatan 32. På tomten lät Berg uppföra ett tre våningar högt gathus av sten som mot gården förlängdes med en flygelbyggnad, hus nummer 1 på kartan. Den första våningen innehöll välvda källare och den andra våningen var inredd med en sal, två kammare och ett

kök med spis. I rummen stod både gröna kakelugnar samt en blå och vit kakelugn. På vinden fanns en kammare med grön kakelugn. Rummen hade en enkel fast inredning. I flygeln mot gården fanns en bagarstuga med spis och bakugn och vinden innehöll en kammare med grön kakelugn.

Söderut på gården uppfördes ett mindre stenhus i en våning med inredd vind, hus nummer 2 på kartan. Huset innehöll förstuga, kök, sal och kammare i bottenvåningen samt två kammare och litet kök på vinden. Inredningen var enkel med brädgolv, panelade tak och gröna kakelugnar.

Trädgård och lusthus

På den nybyggda tomten uppfördes även mangelbod och bodar. Fastighetens södra del sträckte sig längs Stigbergsgatan, ovanför Fjällgatan 32, och användes som trädgård. Mot norr fanns en terrassmur, i övrigt omgavs den av plank. År 1769 övertog Johan Berg gården efter sin far och lät uppföra ett lusthus i trädgården vid Stigbergsgatan, hus nummer 3. I en brandförsäkring från 1825 beskrivs lusthuset som ett sexkantigt hus på hög stenfot och bjälkkällare. Lusthuset var inrett med oljemålade väggar. Idag kallas byggnaden för Anna Lindhagens lusthus. Det sägs att Lindhagen under 1930-talet bjöd upp gäster till kafferep eller supé i lusthuset och njöt av den fantastiska utsikten.

Klädesfabrikören Johan Pousette

Under det sena 1700-talet ägdes gården av klädesfabrikören Johan Hindrick Rutenbecks men övergick 1800 till köpmannen och klädesfabrikören Johan Pousettes ägo. Pousette lät rusta fastigheten och samtidigt bygga ett litet hus, nummer 4 på kartan. Huset beskrevs vid en brandförsäkring 1825 som timrat i en våning och med bjälkkällare och vedbod. Bottenvåningen bestod av ett rum med spis och kakelugn samt förstuga.

Hyresgäster under 1900-talet

År 1911 övertogs tomten av staden, numer ägs den av Stadsholmen. Under 1900-talets början fanns en ateljé i gathuset, nummer 1, som användes av Per Torndahl, Per Lindroth och Nils Ringström. I våningen under hade Anna Lindhagen "Stigbergets ungdomsgård" som användes för möten och lite senare hade Per-Anders Fogelström sin bostad på vindsvåningen. I gårdshuset nummer 2 bodde Margaretha Krook en period.

MURAD SPIS MED MURAD KÅPA SAMT
ÄLDRE BRÄDTAK I FJÄLLGATAN 36.
FOTO: J. MALMBERG

Upprustning och renovering

1964 moderniserades gathuset, hus nummer 1, vilket medförde viss planförändring med nya tidstypiska kök och badrum. 1967 inreddes ett litet loft till bostadsrum i hus nummer 4. 1982 renoverades gårdshuset. I och med detta inreddes gårdshus nummer 2 till ett hushåll med badrum och nytt tidstypiskt kök. En viss förändring av rumsfunktionerna genomfördes, till exempel inreddes kök i före detta sovrum och de tidigare köken blev tambur och badrum. Lusthuset, nummer 3, kompletterades med fönsterluckor, plåttak och därefter har nytt trädäck uppförts. Moderniseringen genomfördes i samråd med Stadsmuseet och avsåg att i största mån värna om äldre byggnadsdetaljer och eldstäder.

BYGGNADSBESKRIVNING

Tomten har två små gårdar med en lång trappa emellan. Den nedre gårdens mark är belagd med asfalt, rabatt och trätrappa till en träbrygga med staket framför en bod. Den övre gården har kullersten och gräs samt rabatter och buskvegetation. På tomten

står panelade rödmålade bodar med svartmålade trädörrar. Längs trappan som binder de två gårdarna var ursprungligen dass och vedbodar. Lusthuset, hus nummer 3, står i Anna Lindhagens täppa som är en offentlig park.

Gathuset nummer 1, Fjällgatan 30

Stenhusets fasader har kvar sin karaktär från byggnadstiden. Det står på en murad och svartmålad sockel. Mot gatan är sockelväningen spritputsad, övriga våningar är slätputsade i gul kulör med profilerad takfot under ett brutet och plåtklätt tak. I takfallet finns plåtskodda takkupor med välvd ovan- del. Fönstren är i liv med muren och kvadratiska med mittpost och två spröjsade bågar som har beslag av 1700-tals karaktär. Mot gården omges de av äldre fönsterluckor av liggande profilerad panel. Entrén till trapphuset är kraftigt indragen i murlivet och nås via en stentrappa i en välvd öppning. Pardörren har helfranska fyllningar varav en med gjutjärnsmonter. Från gården finns entré med dubbla pardörrar utformade med fyllningar och glasad ovan- delar. Båda

FASTIGHETEN KRONAN 5 BESTÅR AV FLERA ÄLDRE SAMMANSLAGNA TOMTER. HÄR MED VY FRÅN ÖSTER. FOTO: J. MALMBERG

entréerna härrör från sent 1800-tal. Ovan gårdsentrén finns ett litet tak av plåt med dekor.

Byggnaden innehåller två lägenheter och en lokal. Trapphuset har en ålderdomlig karaktär med kalkstensgolv och trappa med snidad handledare från 1700-talet. I bottenvåningen finns ett räcke med dekorativa dockor och i trapplöpet till den första våningen finns fyllningsdörrar i en välvd öppning. Väggar och tak är putsade. På väggen finns en bröstningspanel av pärlspont från tidigt 1900-tal. Dörrarna består av fyrfyllningsdörrar med foder och franska gångjärn, sannolikt från 1700-talet, samt hel- och halvfranska dörrar med tre fyllningar och mässingsbeslag.

Gårdshuset nummer 2, Sista Styverns trappor 3

Byggnaden står på en gråstenssockel. Fasaderna är slätputsade i gul kulör med en murad takfot under ett brutet tak täckt med enkupigt tegel. Fönstren är sekundära och kvadratiska med mittpost och två spröjsade bågar samt innanfönster. Bågarna har utvändiga beslag av 1700-talskaraktär. Mot söder finns

två rödmålade entrédörrar av liggande profilerade bräder.

Byggnaden inrymmer ett hushåll och bevarar 1700-tals inredning. Bland annat finns breda brädgolv från 1700-talet, dörrar med fyra utanpåliggande fyllningar med platta gångjärn, profilerade foder samt panelade tak. I ett rum finns en bröstpanel, troligen från 1820-talet. Våningsplanen förbinds av en kalkstenstrappa och båda våningar har ursprungliga murade spisar med kupor samt vita rektangulära och runda kakelugnar från mitten av 1800-talet. I övrigt präglas huset av sentida ytskikt och kök och badrum från 1980-talet.

Lusthuset nummer 3, Stigbergsgatan 33

Det femkantiga lusthuset står på en hög murad stensockel. Via en trätrappa kan man nå ett sentida trädäck som är byggt på den norra fasaden. Fasaderna har stående brädor och taket är plättäckt och kröns av en bronskula med vimpel som bär året 1776. Fönstren är äldre med mittpost och spröjsade bågar med tärningar i spröjsen och beslag av 1700-talskaraktär. Två fönsterbågar deponerades av Stadsmuseet

INTERIÖR FRÅN STIGBERGETS BORGARRUM I FJÄLLGATAN 34. FOTO: J. MALMBERG

1999. Fönstren omges av sentida luckor med snedställd profilerad panel. Entrédörren är en pardörr med fyllningar och spröjsade fönsterpartier. På utsidan täckta. Invändigt består huset av ett rum med äldre brädgolv av breda plank, dekorativa fälmålningar på väggpanelen samt bräddtak med snedbräda. Byggnaden används som lokal.

Gårdshuset nummer 4, Sista Styverns trappor 5

Timmerhuset står på en gråstenssockel med fasader av gulmålad locklistpanel och klädda knutlådor. Taket är valmat och tegelklätt med murad skorsten. Fönstren är kvadratiska med spröjsade bågar och innanfönster. De omges av släta fönsterfoder och mot söder och väster finns fönsterluckor. Fönsterluckorna är troligtvis ursprungliga med smidda bandgångjärn. Entrén nås via en trätrappa från gården och har ett litet tak som bärs av dekorativt utsågade konsoler. Dörren är en enkeldörr av trä med fyllningar. Mot öster finns en tillbyggnad som nås via gården. Byggnaden används som lokal.

FD JUSTITIA 10

Fjällgatan 32 a-b (nummer 5-6 på kartan)

HISTORIK

Tröjvävarmanufakturisten Anders Bergs tomt

Redan innan 1730 var tomten bebyggd med ett timrat bostadshus, nuvarande hus nummer 5 på kartan. Gathuset ägdes vid denna tidpunkt av tröjvävarmanufakturisten Anders Berg som bedrev en framgångsrik verksamhet i huset. I en brandförsäkring från 1730 beskrivs fastigheten med en träbyggnad som innehöll fem rum, vind och bräddtak. I hushållet bodde Berg med hustru, en son och en dotter, samt lärgosse och tjänsteflicka. I huset bodde även svärfadern med käresta. Verksamheten växte och 1755 lät Berg uppföra en timrad stuga på gården som bostad för sex lärgossar.

I en fastighetsvärdering 1768 beskrivs den fasta inredningen föga påkostad med gröna kakelugnar och vävtapeter i salen. Köket var inrett med spis och bakugn. På den nedre gården stod vedbodarna och på

den övre gården stod ett hönshus, vedbodas, avträden och en svinstuga.

År 1760 sålde Berg gården till skeppsklareraren Diedrich Frisk. Därefter följde ett flertal ägare, bland annat skepparen Christian Windelbom, skepparen Lars Berg, kofferdikapten Simon Fierin, köpmannen Johan Pousette, kramhandlare Adolph Fredric Schultz och järnbärare Olof Backman.

Olof Backman bygger nytt

År 1838 lät järnbärare Backman reparera gathuset nummer 5 med ny panel, nya fönster, eldstäder, dörrar och golv. På vinden inreddes två rum och ett kök. Bottenvåningen innehöll förstuga, två rum med kakelugnar, mittelband och fotlister, samt ett kök med spis.

På gården ersattes det äldre gårdshuset av ett nytt i två våningar, hus nummer 6. Det nya huset byggdes på det äldre husets murar och innehöll en lägenhet per plan.

År 1865 panelades gathuset och uthusen reparerades av sjökapt. Christian Pålsson. 1885 övertogs tomten av staden, idag ägs den av Stadsholmen.

Upprustning och renovering

Byggnaderna moderniserades 1982 med nya, tidstypiska badrum och kök samt ny trappa. Ingreppen medförde inga större förändringar i plan och äldre byggnadsdetaljer och eldstäder bevarades i största mån. Fönster och ytterdörrar utbyttes och trädgården iordningställdes. Moderniseringen genomfördes i samråd med Stadsmuseet.

BYGGNADSBESKRIVNING

Tomten är brant och terrasserad i nivåer med stora träd och buskar. I den västra delen finns en trappa som leder till det översta planet och ett uthus med förråd. Gårdsplanen är stenlagd med gatsten och kullersten. I övrigt finns gräsmattor, höga lövträd och buskvegetation samt en avsattsmur med tre ankarslut och rödmålat staket. Tomten nås via en brunmålad, panelklädd port från gatan.

Gathuset nummer 5, Fjällgatan 32 a

Byggnaden står på en hög gråstenssockel. Den vitmålade gatfasadens karaktär präglas av 1800-talets ideal med pilasterindelad locklistpanel med bas och kapital på pilastrarna. Övriga fasader är rödmålade och enkelt utformade med brädpanel och synliga

knutlådor. Takfoten är täckt av profilerad bräda och sadeltaket är lagt med enkupigt tegel. Mot gatan finns en fronton med båg och karnissvängt krön och mot gården finns en takkupa. Fönstren är kvadratiska med mittpost och två spröjsade bågar. Entrén har sekundära helfranska pardörrar med tre fyllningar, varav de översta är glasade.

Invändigt finns äldre murad spis, kakelugn och i ett rum finns ett framtaget paneltak med spår av ornamentmålning av senbarocktyp. Av stilen att döma torde målningen kunna dateras till husets byggnadstid från före 1730 eller perioden fram till omkring 1750.

Gårdshuset nummer 6, Fjällgatan 32 b

Byggnaden har en tidstypisk, enkel utformning med gråstenssockel, slätputsade gula fasader och profilerad takfot under ett brutet och tegeltäckt tak. Fönstren är kvadratiska och i liv med fasaden. De är utformade med mittpost, två spröjsade bågar och innanfönster. I taket finns takfönster och i gavelkrönet finns ett lunettfönster. Entrén består av en sentida panelad pardörr med smidda bandgångjärn.

FD JUSTITIA 9 Fjällgatan 34 och tillhörande gårdshus (nummer 7–8 på kartan)

HISTORIK

Jonas Green och Petter Stråhles orgelbyggeri

Sannolikt uppfördes husets understa våningar strax efter Katarinabranden 1723. År 1751 köptes fastigheten av de framgångsrika orgelbyggarna Jonas Green och Petter Stråhle. Vid en brandförsäkring samma år framkommer att stenhuset, nummer 8 på kartan, innehöll två våningar med källare. I den nedre våningen fanns kallkammare, bod och förstuga. Den övre våningen innehöll en bostad om sex rum. Året därefter uppges bottenvåningen innehålla en stor snickarverkstad och gesällkammare samt bagarstuga. I verkstaden byggdes orglar. Orgelbyggarna hade erhållit internationellt erkännande och levererat orglar till bland annat Storkyrkan och Katarina kyrka.

År 1837 lät fastighetens nya ägare, sjötullsvaktmästaren Johan Hedlund, bygga husets tredje våning med frontespis och invändigt byggdes stentrappor. Under de följande åren var många av ägarna sjöfolk. När stenhus nummer 7 uppfördes är inte klarlagt, men innehöll enligt en brandförsäkring 1862 sex stycken bodar.

Anna Lindhagen

Mellan åren 1934-1941 bodde Anna Lindhagen i huset. Lindhagen grundade Föreningen Stigberget 1929 för att hålla områdets hembygdstraditioner vid liv. Hon hade regelbundna aftnar med omväxlande program med bland annat musik och föredrag. Många kända författare, konstnärer, vetenskapsmän och musiker har medverkat i dessa tillställningar. Efter Lindhagens bortgång inreddes hela våningsplanet för Stigbergets borgarrum med sällskapslokaler, stiltrogen möblering samt montrar för hembygdmuseet föremål.

I den första våningen låg under flera decennier och fram till 1970-talet en bostad och kulturskola av skulptrisen Lena Börjeson.

År 1904 övertog staden tomten, idag ägs den av Stadsholmen.

Upprustning och renovering

1982 moderniserades gathuset och tidstypiska wc samt kök installerades på alla våningsplan. Gårds- huset, nummer 7 inreddes till tvättstuga och soprum. Moderniseringen genomfördes i samråd med Stads- museet.

BYGGNADSBESKRIVNING

Tomten är uppbyggd i tre nivåer med stora höjd- skillnader. Det finns en smal passage av kullersten från gatan till den nedre gården, mellan bostadshuset nummer 8 och gårdshuset nummer 7. Den övre gården nås via en trätrappa och har träbrygga, gatsten, grus, en gammal lind och en terrass med gräsmatta. Söder om den övre gården finns en planterad trädgård uppbyggd med hjälp av en hög stenmur med staket. Längst in finns några trappsteg till den gamla pas- sagen till Anna Lindhagens täppa. I trädgården finns buskvegetation och rabatter.

Gathuset nummer 8, Fjällgatan 34

Byggnaden står på en svartmålad putsad sockel. Fasaderna är slätputsade med en profilerad takfot under ett plåttäckt sadeltak med fronton och takkupor. Fönstren är både rektangulära och kvadratiska med mittpost och två spröjsade bågar. De sitter i liv med fasaden och i bottenvåningen och på gårdssidan omges de av äldre fönsterluckor av snedställd och liggande panel. Några fönster har tärningsspröjs och äldre beslag av 1700-talskaraktär. Huvudentrén mot gatan består av en parport av trä med fyllningar i rokokostil och ovanljusfönster, troligtvis ursprunglig.

Mot gården finns äldre bräddörrar med små runda ljushål och ett ovanljusfönster.

Byggnaden innehåller två lägenheter och lokaler varav den ena är Stigbergets borgarrum. Rumsdis- positionen är i huvudsak bevarad men inrednings- detaljerna har förändrats under 1900-talet. Den mest omfattande förändringen var under 1940-talet då Stigbergets borgarrum inreddes med enhetlig 1700-talsinredning, bland annat med lånade, äldre snickeridetaljer. Trapphuset har kalkstensgolv och trappa, troligtvis från 1830-talet, samt brädgolv, put- sade väggar och tak. I bottenvåningen finns plank- dörrar med liggande bräder, övriga våningar har pardörrar med fyllningar. I lägenheterna och lokal- erna finns helfranska dörrar med tre fyllningar samt dörrar med fyra utanpåliggande fyllningar. Flera rum har äldre brädgolv, fotpaneler och i fönstren finns halvfranska paneler, både av 1700- och 1800-tals- karaktär. Det finns även bevarade kakelugnar och takrosetter från 1800-talet.

Gårdshuset nummer 7

Mot gatan har byggnaden en slätputsad mur på svartmålad sockel. Mot gården finns sentida kva- dratiska fönster och dörr samt panelade partier som markerar de äldre uthusdörrarnas placering. Taket är ett pulpettak av plåt. Husets inre är moderniserat till tvättstuga och soprum.

FD JUSTITIA 8

Fjällgatan 36 a-b (nummer 9 på kartan)

HISTORIK

År 1730 ägdes gården av kofferdisjömannen Cornelius Palm som bodde tillsammans med sin familj och piga i ett gathus med torvtak, Fjällgatan 36 a. På gården stod ett gårdshus med källare och brädtak, Fjällgatan 36 b. År 1755 beboddes och ägdes tomten av skeppstimmermannen Olof Forsberg med familj och 1786 var Daniel Büttner dess ägare. Büttner lät förse husen med tegeltak.

1851 upprustades egendomen av ägaren, sjöbull- vaktmästare Bengt Dyker. Dyker ägde även Fjäll- gatan 34. Gathuset försågs med farstukvist av resvirke. 1885 var gathus och gårdshus sammanbyggda i den västra delen av tomten med en lång farstukvist mot gården, hus nummer 9 på kartan. På gårdens nordöstra hörn stod en bod och i trädgården fanns två terrasser med trappor, den övre delen var troligen sluttande.

Staden förvärvade tomten 1904, numer ägs den av Stadsholmen.

Upprustning och renovering

År 1947 byggdes den södra delen, det äldre gårdshuset, om till en ateljé åt skulptör Ture Johansson och stora arbeten genomfördes i dess grund och stomme. 1982 moderniserades huset och den tidigare ateljén inreddes till bostad. Nya tidstypiska badrum och kök installerades. I Fjällgatan 36 a placerades de i en nybyggd tillbyggnad mot öster. Moderniseringen genomfördes i samråd med Stadsmuseet och äldre byggnadsdetaljer och eldstäder tillvaratogs i största mån. 2000 gjordes den nedre delen av trädgården om på grund av dräneringsarbeten.

BYGGNADSBESKRIVNING

Tomten är smal och brant med trappa innanför porten. På tomtens nordöstra hörn står ett panelat ut-
hus med tegeltak och bräddörrar med äldre smidda bandgångjärn. Mellan boningshuset och uthuset är en smal passage med en äldre panelad dörr med

rombmönster mot gatan. Framför huset finns trädäck och trätappor och trädgården bärs delvis av en stenmur.

Hus nummer 9, Fjällgatan 36 a-b

Byggnaden är placerad längs den västra tomtgränsen och står med gaveln mot gatan. Huset består av två sammanbyggda delar. Vid gatan ett två våningar högt trähus med hög murad sockel och slätputsad fasad. Gårdsfasaden är rödmålad och panelad under ett brutet plåttak med takkupa.

Den södra byggnadsdelen har fasader av rödmålad panel med synliga knutlådor och tak av tegel. Båda delar har sekundära kvadratiske fönster med mittpost, två spröjsade bågar och innanfönster. Ytterdörrarna har fyra halvfranska fyllningar och två runda ljusinsläpp. Mot väster finns fönster med 1700-talsbeslag och dörr med fyllningar och fönster.

Invändigt har gathuset en ålderdomlig karaktär med äldre inredningsdetaljer från 1700-talet såsom murad spis, brädgolv, bräddtak, fyrfyllningsdörr med foder samt kakelugn från 1800-talet.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.